

Robert Vannoy, Kutoka Uhamishoni, Hotuba ya 3B

Sinai hadi Sheria

D. Katika Sinai, Kutoka 19 hadi Hesabu 10:10 1. Kuanzishwa kwa Agano la Sinai –
Kutoka 19-24:8

a. Agano Lililowasilishwa – Kutoka 19:3-8

Twende D chini ya nambari ya Kirumi II, “Sinai, Kutoka 19 hadi Hesabu 10:10.” Katika Kutoka 19, Waisraeli wanafika Sinai na katika Hesabu 10:10 wanaondoka Sinai. Kwa hivyo sehemu iliyobaki ya kitabu cha Kutoka, Mambo ya Walawi yote, na sura kumi za kwanza za Hesabu zote zinafanyika Sinai. Ni kama kipindi cha miaka miwili. Kwenye muhtasari nina idadi ndogo ya hoja. Moja, “Kuanzishwa kwa Agano la Sinai – Kutoka 19-24:8 ikiwa na hoja ndogo sita chini yake. Ya kwanza, herufi ndogo a ni, “Agano lililowasilishwa – Kutoka 19:3-8.” Wanafika Sinai katika mistari 2 ya kwanza, na unaona wanaondoka Refidimu na kufika Sinai. Kisha katika mistari 3-8 tunasoma, “Musa akapanda kwa Mungu, na Bwana akamwita kutoka mlimani, akasema, Utawaambia hivi nyumba ya Yakobo, na utawaambia wana wa Israeli; Mmeona niliyowatendea Misri, na jinsi nilivyowachukua ninyi juu ya mabawa ya tai, na kuwaleta kwangu. Sasa, mkinitii mimi kikamilifu na kulishika agano langu, ndipo mtakapokuwa mali yangu ya thamani; ingawa dunia yote ni yangu, mtakuwa kwangu ufalme wa makuhani, na taifa takatifu.” Haya ndiyo maneno utakayowaambia wana wa Israeli. Basi Musa akarudi, akawaita wazee wa watu, akawapa maneno yote Bwana aliyomwamuru ayaseme. Watu wakajibu pamoja, wakisema, Tutafanya yote Bwana aliyoyasema. Musa akamletea Bwana jibu lao.”

Musa alikuwa anajua tangu wito wake wakati wa kichaka kilichokuwa kikiwaka huko jangwani katika Kutoka 3 kwamba Israeli wangemwabudu Bwana huko Sinai. Ukirudi kwenye 3:12, Mungu alisema, “Nitakuwa pamoja nawe, hii itakuwa ishara kwako kwamba mimi ndiye niliyekutuma utakapowatoa watu kutoka Misri; mtamwabudu Mungu katika mlima huu.” Sasa, rudi mwanzoni mwa sura ya 3—ni Horebu. Horebu ni mahali sawa na Sinai. Kwa hivyo hapa ni Mlima Sinai. Katika sura ya

6 ya Kutoka, Bwana alimwambia Musa katika mstari wa 6 na unaofuata, “Kwa hiyo waambie Waisraeli, ‘Mimi ni Bwana, nami nitawatoa chini ya nira ya Wamisri. Nitawakomboa kutoka katika utumwa wao, nami nitawakomboa kwa mkono ulionyoshwa na matendo makuu ya hukumu.’” Lakini kisha mstari wa 7, “Nitawachukua kama watu wangu, nami nitakuwa Mungu wenu; ndipo mtakapojua ya kuwa mimi ndimi Bwana, Mungu wenu, niliyewatoa chini ya nira ya Wamisri; nami nitawaleta katika nchi niliyoapa kwa mikono iliyo inuliwa kumpa Ibrahimu, Isaka, na Yakobo.” Mstari ya 6, 7 na 8 ni tatizo kubwa. Katika mstari wa 6, “Nitawatoa kutoka Misri.” Kisha katika mstari wa 7, “Nitawachukua kama watu wangu huko Sinai,” na mstari wa 8 “Nitawatoa kutoka Misri, na kuwaweka kama watu wangu huko Sinai, na kuwaleta katika nchi hiyo.” Mstari wa 7 unatimizwa tunapofika Kutoka 19. Kwa sababu tunachosoma hapo kiko katika sura ya 19 mstari wa 5, “Sasa mkinitii kikamilifu na kulishika agano langu, ndipo mtakapokuwa mali yangu ya thamani.” Neno hilo “mali ya thamani” linamaanisha mali ya Mungu mwenyewe. “Mtakuwa mali yangu ya thamani.”

1. Masharti ya Agano Unaona linaanzishwa na kauli ya masharti “mkinitii.” Kauli hiyo ya masharti inazua maswali mengi kuhusu jinsi inavyopaswa kueleweka. Mtu yeyote anayefahamu maelezo ya Biblia ya Old Scofield anaweza kujua kwamba katika Biblia hiyo, maelezo ya 19:5 “mkinitii’ yanasema, “Kilicho chini ya sheria, masharti, kiko chini ya neema, hutolewa bure kwa kila mwamini.” Pendekezo la maelezo hayo ni kwamba msingi wa uhusiano wa Mungu na watu wake katika Agano la Kale ulikuwa sheria, huku msingi wa uhusiano wa Mungu na watu wake katika Agano Jipya ni imani na neema. Ni wazo kwamba Israeli hawakupaswa kusema walichofanya katika mstari wa 8 ambapo unasoma watu walijibu, “Tutafanya kila kitu alichosema Bwana” kwa sababu Biblia hiyo hiyo ya Scofield ilisema kwamba Israeli walisema kwa haraka kwa kumkubali Bwana. Hawakupaswa kufanya hivyo.

Sasa, angalia nukuu zako, ukurasa wa 19, ambapo ina vifungu kadhaa kutoka kwa *Theolojia ya Agano la Kale ya Walter Kaiser* ambapo anazungumzia kuhusu kauli hii ya masharti. Anasema, “Je, agano hili lilikuwa mabadiliko ya makusudi kutoka agano la

ahadi la mababu hadi agano la masharti ambapo ‘utii ulikuwa sharti kamili la baraka’? Je, hili linaweza kufasiriwa kama ‘kushuka chini’ na ‘kosa’ sawa na ‘kukataa matendo ya neema ya Mungu kwao’? Uhusiano wa kauli za “ikiwa” katika Kutoka 19:5, Mambo ya Walawi 26, na Kumbukumbu la Torati 11 ulikuwaje na amri, ‘Utatembea katika njia ambayo Bwana, Mungu wako, amekuamuru. Ili uishi katika Kiebrania, na upate kufanikiwa, na kuishi maisha marefu katika nchi utakayoimiliki (*Kumbukumbu* la Torati 5:33)? Tofauti iliyodokezwa katika maswali haya ilikuwa kali sana kwa maandishi. Ikiwa asili ya lazima inayodaiwa ya agano hili ingethibitika kuwa msingi mpya wa kuanzisha uhusiano na Mungu wa agano, basi inapaswa kuthibitisha kwamba mantiki hiyo hiyo inaweza kutumika kwa kauli za masharti zilizogunduliwa katika sura ya theolojia ya mababu. Neno ‘ikiwa’ linakubalika kuwa na masharti. Lakini lina masharti ya nini? Ilikuwa sharti, katika hili muktadha, kwa nafasi ya kipekee ya Israeli miongoni mwa watu wote wa dunia, kwa jukumu lake la upatanishi na hadhi yake kama taifa takatifu. Kwa kifupi, inaweza kustahilisha, kuzuia, au kukataa uzoefu wa Israeli wa utakaso na huduma kwa wengine; lakini haingeweza kuathiri uchaguzi wake, wokovu, au urithi wake wa sasa na ujao wa ahadi ya kale. Lazima atii sauti ya Mungu na kutii agano lake, si 'ili' (*lema'an* kama kifungu cha kusudi) kuishi na mambo yamwendee vyema, lakini 'kwa matokeo ambayo' (*lema'an* kama kifungu cha matokeo) atapata maisha halisi na mambo yamwendee vyema katika Kumbukumbu la Torati 5:33.” Kwa hivyo nadhani lazima uwe mwangalifu, tutarudi kwenye hili baada ya dakika chache kuhusu jinsi unavyoelewa kauli hiyo ya masharti.

Kauli yenye masharti haimaanishi kwamba Israeli imebadilisha neema na sheria. Kwa sababu sababu pekee ya Israeli kuwa Sinai ni kwa sababu ya neema. “Nimewatoa katika nchi ya Misri, nimewakomboa, nimewaleta kwangu. Sasa hivi ndivyo ninavyotarajia mfanye.” Kwa hivyo Bwana anawaambia katika uwasilishaji huu wa kwanza wa agano, “Mkinitii kikamilifu na kulishika agano langu, ndipo mtakapokuwa mali yangu ya thamani...mtakuwa kwangu ufalme wa makuhani na taifa takatifu.”

2. Mali Iliyohifadhiwa

Nataka kurudi kwenye usemi huo "mali iliyohifadhiwa" kwa sababu unapatikana kwingineko katika Agano la Kale pamoja na tafsiri yake ya Septuagint. Unaonekana katika Kigiriki cha Agano Jipya kufuatia tafsiri ya Septuagint iliyoonyeshwa katika Agano la Kale. Neno lililotafsiriwa "mali iliyohifadhiwa" ni *segurah*. Ni nomino ya kike inayomaanisha "umiliki" au "mali." Ni neno la Kiebrania ambalo ni nadra sana. Lakini limejitokeza katika lugha inayofanana, ambayo ni lugha nyingine ya Kisemiti, katika herufi ya Kiugariti ambapo linatumiwa na suzerain wa Kihiti, mfalme mkuu, kuelezea mfalme wa Ugariti, kama *segurah yake*, mali yake binafsi. Kwa hivyo huyu hapa mfalme mkuu wa himaya ya Kihiti anayetumia neno hili *segurah* kuelezea mfalme kibaraka, mfalme wa Kiugariti kama mali yake mwenyewe au mali yake binafsi. Kwa hivyo maana ya msingi ya neno hilo ni kuweka kitu kando kama mali yako mwenyewe. Pia imetumika katika Kumbukumbu la Torati 7:6 ambapo Musa anasema, "Kwa maana ninyi mmekuwa watu watakatifu kwa Bwana, Mungu wenu; Bwana, Mungu wenu, amewachagua ninyi katika mataifa yote yaliyo juu ya uso wa nchi, kuwa watu wake (*segurah yake*), milki yake mwenyewe." Hiyo ni Kumbukumbu la Torati 7:6. Kumbukumbu la Torati 14:1-2, "Ninyi mmekuwa wana wa Bwana, Mungu wenu; msijikate vipande vya ngozi, wala msinyoe nywele zenu za mbele kwa ajili ya wafu; kwa kuwa ninyi mmekuwa watu watakatifu kwa Bwana, Mungu wenu; katika mataifa yote yaliyo juu ya uso wa nchi, Bwana amewachagua ninyi kuwa *hazina yake*, milki yake ya thamani." Kumbukumbu la Torati 26:18, "Na Bwana ametangaza leo ninyi kuwa watu wake, *hazina yake*, hazina yake, milki yake binafsi, kama alivyoahidi, na ya kuwa mtazishika amri zake zote."

Unapoingia katika Agano Jipya, angalia Tito 2:3 inayosema, "Tunangojea tumaini lenye baraka la mafunuo ya utukufu wa Mungu mkuu na Mwokozi wetu Yesu Kristo, aliyejitoa kwa ajili yetu, ili atukomoe na maovu yote, na kujisafisha," NIV inasema, "watu walio wake mwenyewe." Kigiriki hapo kinafanana na Kigiriki kinachotumika kutafsiri *segurah* katika Agano la Kale ambacho tumekiangalia hivi punde. Kwa hivyo ni neno lile lile, isipokuwa maneno ya Kigiriki "ya watu walio wake mwenyewe, wenye hamu ya kutenda mema." Sasa inavutia, wale mnaoifahamu King James Version, mnajua

jinsi hiyo inavyosemwa? “Ambaye alijitoa kwa ajili yetu, ili atukomboe na maovu yote, na kujisafishia watu wa pekee, wenye juhudi katika matendo mema.” Sasa “watu wa pekee,” kwa nini King James alisema “watu wa pekee”? Naam, katika Kiingereza cha kale “peculiar” ilimaanisha “kuwa wa mtu binafsi” au “anayemilikiwa kibinafsi.” Hapo unaona mabadiliko makubwa katika maana ya neno, na nadhani wakati huo huo unaona sababu kwa nini tunahitaji tafsiri zaidi za kisasa zinazotumia Kiingereza jinsi inavyotumika leo badala ya jinsi ilivyokuwa miaka 400 iliyopita. Vinginevyo ungesema kile ambacho watu wengi husema, "Wakristo walikuwa watu wa kipekee," lakini si "wa kipekee" kwa maana ya neno "miliki" bali wa kipekee kwa maana kwamba sisi ni wa ajabu kwa namna fulani. Hiyo siyo maana ya neno wakati wa tafsiri ya King James.

Petro wa Kwanza 2:9 inatoa matumizi mengine, na nadhani hii inaonyesha baadhi ya mwendelezo kati ya watu wa Mungu katika kipindi cha Agano la Kale na watu wa Mungu katika kipindi cha Agano Jipya. 1 Petro 2:9 inasema, “Ninyi ni watu waliochaguliwa wa ukuhani wa kifalme, taifa takatifu,” na kisha kifungu kinachofuata, “watu wa Mungu” na Kigiriki cha hilo ni tafsiri ya *segurah* tena. Ni “watu ambao ni milki ya Mungu.” Sasa anazungumzia hapo kuhusu kanisa, watu wa Mungu katika enzi ya Agano Jipya. Lakini katika uwasilishaji huo wa kwanza wa agano kwa Israeli Mungu anasema, “Ninyi ni milki yangu ya hazina. Nanyi pia mtakuwa ufalme wa makuhani.” Huo ndio usemi unaofuata unaoelezea kile ambacho Israeli inapaswa kuwa. Makuhani ni nini? Makuhani ni wapatanishi kati ya Mungu na wanadamu. Nadhani wazo hapa ni kwamba Israeli inapaswa kuwa aina hiyo ya chombo, Israeli inapaswa kuwa na aina hiyo ya kazi, kwa mataifa ya dunia. Kama raia wa ufalme wa Yahweh Israeli inapaswa kufanya kazi ya kikuhani miongoni mwa mataifa. Wanapaswa kuwa wapatanishi kati ya Mungu na wanadamu wengine. Kisha tatu, Bwana anasema, “Mtakuwa taifa takatifu.” Taifa lililotengwa na wengine wote. *Qadosh ya Kiebrania*, ambayo mara nyingi hutafsiriwa “takatifu,” ina maana ya mzizi wake kama “kutengwa,” kutengwa na wengine wote. Kwa hivyo huo ndio uwasilishaji wa agano.

b. Mipango ya Tamko la Sheria ya Msingi Hoja inayofuata, b ni, “Mipango ya kutangazwa kwa sheria ya msingi – Kutoka 19:9-25.” Maoni machache tu hapa. Israeli imeonywa katika mstari wa 12 kwamba hawapaswi kugusa mlima, “Jihadharini msipande mlimani wala msiguse mguu wake. Yeyote atakayegusa mlima hakika atauawa.” Katika mstari wa 16-18, una maelezo ya kuonekana kwa Mungu kwenye Mlima Sinai. Kulikuwa na ngurumo na umeme. Mstari wa 16 unasema, “Wingu zito likafunika mlima... Kila mtu kambini akatetemeka. Musa akawaongoza watu kutoka kambini ili kukutana na Mungu, wakasimama mbele ya mlima. Mlima Sinai ulifunikwa na moshi, kwa sababu Bwana alishuka juu yake katika moto. Moshi ukapanda juu yake kama moshi kutoka kwenye tanuru, mlima wote ukatetemeka sana, na tarumbeta za sauti zikaongezeka zaidi na zaidi. Musa akanena, na sauti ya Mungu ikamjibu. Bwana akashuka juu ya Mlima Sinai.”

Kwa hivyo hapa una Sinai iliyofunikwa na moto, moshi na umeme na radi. Unaona mwendelezo fulani hapa katika udhihirisho wa uwepo wa Mungu. Ukirudi nyuma hadi kwa Ibrahimu, kumbuka katika sura ya 15 ya Mwanzo, kulikuwa na mizoga ya wanyama hawa iliyouawa na kuwekwa nje na tanuru hii ya moto inayofuka moshi ilipita kati ya sehemu za wanyama waliouawa, na tanuru hiyo ya moto inayofuka moshi ilikuwa ishara kwamba ni Mungu aliyekuwa akijiapiza kiapo cha kujidhuru. "Na iwe hivyo kwangu, nisipotimiza ahadi niliyokupa." Ni ibada wakati wa kuhitimisha agano. Kwa hivyo una agano hilo la tanuru ya moto inayofuka moshi na Ibrahimu.

Kisha pamoja na Musa katika Kutoka 3 una kichaka kinachowaka, ambapo Mungu anamtokea Musa na kumwagiza arudi na kuwaokoa watu wake na mwonekano huo wa Bwana pia unahusiana na moto. Musa anaambiwa, “Usikaribie. Vua viatu miguuni mwako kwani mahali unaposimama ni patakatifu.” Inaonekana kama unapofika hapa Sinai kile ulicho nacho ni kichaka kinachowaka kwa kiwango kikubwa zaidi, na Bwana anaonekana tena juu ya Mlima Sinai na kuzungumza tena. Kisha katika sura ya 19 mstari wa 24 Bwana anamwambia Musa, “Shuka chini ukamlete Haruni pamoja nawe. Lakini makuhani na watu wasivuke kwa nguvu ili kumwendea Bwana la sivyo atawashambulia. Musa alishuka kwa watu na kuwaambia maneno ya Bwana,” na hiyo ndiyo sheria ya

msingi.

c. Sheria ya Msingi Iliyotangazwa – Kutoka 20:1-17 Hiyo inatuleta kwenye c, “Sheria ya msingi ilitangazwa – Kutoka 20:1-17.” Na kama nilivyosema hapo awali, tunazungumzia kategoria za sheria kuwa: maadili, sherehe na ustaarabu. Nadhani lebo bora zaidi ni "msingi" wa Amri Kumi. Nadhani ulichonacho katika Amri Kumi ni sheria zinazofafanua kanuni za milele ambazo Mungu anakusudia maisha ya mwanadamu yatawaliwe. Sidhani kama kanuni hizi zilipewa Israeli kama njia ya wokovu wa sifa; hiyo haikuwa nia yao. Hiyo si jinsi inavyopaswa kutazamwa nasi leo. Lakini, kama nilivyosema hapo awali, kuchaguliwa si fursa tu, pia ni wajibu. Mungu alikuwa amechagua Israeli kama watu wake, alikuwa amewakomboa kutoka utumwa wa kiroho na kimwili huko Misri, alikuwa amewaleta Sinai na sasa huko Sinai anatoa sheria yake. Nadhani unaweza kusema kuna hisia kwamba sheria yenyewe ni ufunuo wa neema ya Mungu kwa watu wake waliokombolewa. Unajua mara nyingi sheria huwekwa kinyume na neema, na ninataka kusema zaidi kuhusu hilo baadaye. Lakini ukweli kwamba Mungu ametoa kanuni hizi ili kumwongoza mwanadamu katika maisha yake ni tendo la neema.

1. Sheria

Tazama katika marejeo yako, ukurasa wa 22. Hii ni aya kutoka kwa *Theolojia ya Agano la Kale ya JA Motyer*. Anasema, “Hilo linamaanisha nini kwetu tunapojaribu kujifunza masimulizi haya kama hati ya agano? Inamaanisha hivi: kwamba Neno la Mungu kwa watu waliokombolewa ni neno la sheria. Tunawezeshwa na uchunguzi huu rahisi wa mfuatano wa matukio kupata katika mtazamo wa kibiblia nafasi ya sheria katika maisha ya watu wa Mungu. Mungu aliwaleta kwenye Mlima Sinai ili awatangazie sheria yake. Kwa hivyo, katika Agano la Kale, sheria si ngazi ambayo wasiookolewa hutafuta bure kupanda mbele za Mungu. Sheria ni mfumo wa maisha uliotolewa na Mungu kwa wale waliokombolewa kwa damu ya mwana-kondoo. Watu hawa, ambao walikuwa wamepumzika chini ya damu ya hifadhi na ambao walijitolea kufanya hija, waligundua kwamba lengo la haraka la hija yao lilikuwa mahali ambapo wangeweza

kumsikia Mungu akisema neno lake la sheria na amri. Sheria ni mfumo wa maisha ambao Mungu ameweka mbele na juu ya watu waliokombolewa. Hapa ndipo mahali pa sheria katika Agano la Kale. Je, si mahali pa sheria katika Agano Jipya? Kwa hivyo, hatupaswi kama waumini kusahau zaidi ukurasa tupu kati ya Malaki na Mathayo na kusoma Biblia. kama kitabu kimoja kinachotangaza ujumbe mmoja?"

2. Sheria na Neema Sasa hiyo inaonyesha mtazamo huo wa mwendelezo kati ya Agano la Kale na Agano Jipya tunapokuja kwenye suala hili la sheria na neema. Kile ambacho kimekuwa cha kawaida kutoka kwa mtazamo wa kipindi ni kwamba Agano la Kale ni sheria na Agano Jipya ni neema. Maana yake ni kwamba kuna neema kidogo katika Agano la Kale. Nadhani mtazamo ni kwamba sheria na neema vyote viwili hufanya kazi katika Agano la Kale kwa njia ile ile. Nataka kuendelea zaidi na hili kwa sababu suala hili limekuwa suala kubwa katika Ukristo wa kiinjili.

Tazama ukurasa wa 23 wa manukuu yako, chini ya ukurasa. Hii inatoka katika makala ya Gordon Wenham, "Neema na Sheria katika Agano la Kale," ambapo anasema, "Katika Agano la Kale lote, basi, sheria imewekwa katika muktadha wa agano. Hii ina maana kwamba sheria inaashiria neema na ni njia ya neema." Sasa tafakari hilo. Sheria imewekwa katika muktadha wa agano. Hii ina maana kwamba sheria inaashiria neema na ni njia ya neema. "Sheria inaashiria neema kwa sababu sheria hufunuliwa tu kwa wale ambao Mungu amewaita kwake." Unaona, Mungu amewaambia Israeli mwenyewe kwamba aliwatoa Misri aliwabebe kwa mabawa ya tai. Sasa anatoa sheria hii. "Sheria ni njia ya neema kwa sababu kupitia utii wake waliokombolewa huingia katika uhusiano wa karibu zaidi na mfalme wao wa kimungu na kufurahia baraka zaidi zilizo ndani ya hali ya wokovu . " Kwa hivyo sheria inaashiria neema na ni njia ya neema.

Tazama ukurasa wa 20. Hii ni sehemu nyingine kutoka kwa Motyer ambapo anasema kitu sawa na kile ambacho Wenham amesema. Hii inahusu asili ya dini ya Agano la Kale. "Dini ya Agano la Kale ni mchanganyiko wa neema, sheria na neema. Hebu akili yako irudi nyuma kuhusu kile ambacho tumekiona pamoja katika Kutoka; tumeona neema iliyowatoa katika nchi ya Misri, sheria iliyonenwa kwao kwa sababu

walikuwa watu waliokombolewa na neema iliyopatikana kwa ajili yao walipojitolea maisha ya utii." Tazama hiyo ni neema, sheria na neema. "Angalia jinsi hii inavyotatua matatizo magumu ambayo yameibuliwa na wataalamu wa Agano la Kale, k.m., dhana kwamba kulikuwa na vita katika Israeli kati ya wale waliofikiri kwamba dini ilikuwa suala la ibada na dhabihu tu na wale waliodhani kwamba dini ilikuwa suala la kufuata maadili tu. Haiwezi kuwa hivyo kwa sababu kazi ya msingi ya Musa ya Sinai ya dini ya Agano la Kale ni kufungamana kwa neema, sheria na neema, kufungamana kwa kujitolea kwa utii na damu ya dhabihu. Kwa kawaida manabii walipogundua kwamba dhabihu zilikuwa zikipotea, walipinga hilo kwa kuisitiza tena vipaumbele kwa watu wa Mungu. Wito wa awali ulikuwa wa utakatifu na ndani ya muktadha huo damu ya dhabihu hutoa nafasi kwa ajili ya makosa ya watu. Ni katika hatua hii ambapo ukamilifu wa dini ya Agano la Kale unapata umoja wake."

Kisha kuhusu mada ya umoja wa Agano la Kale na Agano Jipya. "1 Yohana 2:1, 2 inasomeka, 'Watoto wangu wadogo, nawaandikia haya, ili msitende dhambi.' Watu wa Mungu chini ya agano jipya hawana ruhusa ya kutenda dhambi; wameitwa kuishi maisha ya utakatifu; 'Yote aliyoyasema BWANA tutayatenda nasi tutayatii.' 'Lakini mtu akitenda dhambi tunaye Mwombezi kwa Baba, Yesu Kristo mwenye haki, naye ndiye kipatanisho cha dhambi zetu.' Mungu ametoa mpango ambapo wale waliojitolea kutii wanaweza, licha ya kutotii kwao, bado kuwekwa katika amani na Mungu na kudumishwa katika uhusiano wa agano. Je, sivyo kwamba Biblia nzima inazungumza kwa sauti moja?"

Tazama ingizo linalofuata chini ya ukurasa wa 20, tena kutoka kwa Walter Kaiser, wakati huu kutoka kwa kitabu chake *cha Toward Old Testament Ethics* . "Dhana potofu ya kawaida kuhusu kusudi la sheria ni kwamba wanaume na wanawake wa Agano la Kale waliletwa katika uhusiano uliokombolewa na Mungu kwa kufanya matendo mema, yaani, kwa kutii amri za sheria, si kupitia neema ya Mungu. Ukweli wa mambo ni kwamba usomaji huu wa maandishi hautafaa ushahidi wa kibiblia.

3. Maagano Matatu: ya Ibrahimu, ya Sinai, ya Daudi

"Historia ya Agano la Kale inazunguka, kwa sehemu kubwa, kuhusu maagano matatu: agano la Ibrahimu, la Sinai, na la Daudi. Kiini cha maagano haya matatu kinashikilia sehemu kubwa ya mawazo ya waandishi wa Agano la Kale na huonyesha mambo na wasiwasi wa kawaida. Hata hivyo, wasomi wengi wa Agano la Kale wanaunganisha maagano ya Ibrahimu na Daudi na mikataba ya aina ya ruzuku ya kifalme. Moshe Weinfeld alionyesha kwamba 'ruzuku za kifalme [au za kimungu]' zilizotolewa kwa Ibrahimu na Daudi na ahadi yao ya 'ardhi' na 'nyumba' (nasaba) zilikuwa zawadi zisizo na masharti ambazo zililindwa na kuhakikishwa hata kama dhambi zinazofuata zingeingilia kati. Zawadi hiyo inaweza kucheleweshwa au kupotezwa kibinafsi, lakini ilibidi ipitishwe kwa mtu anayefuata katika mstari. Hivyo kwa Ibrahimu na Daudi, agano la Mungu lilikuwa 'agano la milele' ingawa kunaweza kutokea wahalifu wasiostahili ambao hawangeweza kushiriki katika faida za agano hilo ingawa walilazimika kuwapa watoto wao zawadi hizo hizo.

"Lakini agano la Sinai limewekwa katika msingi tofauti ingawa linashiriki sehemu kubwa ya kiini sawa na ahadi za Ibrahimu na Daudi. Halijaundwa kwa kutumia mikataba ya ruzuku ya kifalme, bali kwa kutumia mfumo wa mkataba wa kibaraka. Kwa hakika, wajibu wa kibaraka wa kutii ili kufurahia faida za agano hili ni muhimu zaidi."

Sasa huo ni mjadala, tutazungumzia zaidi kuhusu mfumo wa mkataba wa kibaraka wa agano la Sinai kwa muda mfupi. Una aina hizi mbili za maagano, wakati mwingine huitwa maagano ya ahadi, ya Ibrahimu na Daudi; na agano la sheria, ambalo ni agano la Sinai. Wengine wanasema maagano ya ahadi hayana masharti, maagano ya sheria yana masharti. Baadhi ya watu nadhani wanazidisha tofauti kati ya haya kwa sababu sidhani kama unaweza kusema kwamba maagano ya Ibrahimu na Daudi hayakuwa na masharti, wala huwezi kusema kwamba agano la sheria halina ahadi. Katika agano la sheria, wajibu unasisitizwa: katika agano la ahadi, ahadi inasisitizwa lakini si kwa kuiondoa masharti na ahadi. Lakini angalia Kaiser anapoizungumzia. "Tahadhari kadhaa lazima zitolewe katika hatua hii." Kwa hivyo unaona hazikuwa na masharti kabisa. "Kwanza, maagano ya Ibrahimu na Daudi pia yalihitaji utii: utii haukuwa anasa ya kiroho ambayo neema na

wema wa yule aliyetoa ruzuku ulikuwa umeondoa. Ingawa wapokeaji hawakupata faida hizi, wala hawakushiriki katika hizo ikiwa wangetenda dhambi na kupoteza upendeleo kwa mtoaji. Jambo bora zaidi ambalo wangeweza kufanya katika tukio hilo la kusikitisha lilikuwa kuwapa watoto wao zawadi hizi. Wangeshiriki katika hizo ikiwa wangetembea katika ukweli, vinginevyo ingepita kizazi chao pia."

Pili, utii kwa sheria sio chanzo cha baraka, lakini huongeza baraka ambayo tayari imetolewa. Ni baada tu ya utangulizi wa kihistoria wa hati ya agano kuthibitisha kwamba neema ya Yahweh ilitangulia, ndipo orodha ya madai ya Yahweh kwa Israeli huanza." Hili ndilo jambo ambalo Wenham na Motyer wote wawili wanalitoa. "Neema ya Mungu ni anga na muktadha ambao Dekalojia inatupwa, kwani utangulizi wake unasema: 'Mimi ni BWANA, Mungu wako, niliyekutoa Misri, kutoka nchi ya utumwa' katika Kutoka 20:1," hiyo ni neema. "Vivyo hivyo, kabla ya maelezo na masharti ya Kumbukumbu la Torati 12-26 kuanza, Kumbukumbu la Torati 1-11 inaweka msingi wa utii huo kwa kurekodi mahubiri ya Musa kuhusu matendo makuu ya ukombozi ya Mungu katika historia yaliyoleta agano hili. Baraka ingekuja baada ya utii, lakini si kama thawabu ya kisheria inayostahili kwa ajili ya utii wa sheria. Mfano katika agano la Sinai ulikuwa, kama Gordon Wenham alivyosema, '...chaguo la Mungu (1) linatangulia utii wa mwanadamu (2), lakini utii wa mwanadamu ni sharti la kujua faida kamili za uchaguzi (3).' Kila moja ya hatua hizi tatu inaweza kuonyeshwa, kama Wenham alivyofanya, kwa maandishi kama Kutoka 19:4-5: 'Ninyi wenyewe mmeona niliyowatendea Misri, na jinsi nilivyowaleta kwangu.' Hilo ni moja. Kile ambacho Mungu amefanya hadi sasa—hicho ni neema. "Sasa mkinitii kikamilifu na kushika agano langu," hayo ni mawili, wajibu wa Israeli—hicho ni sheria, "Mtakuwa mali yangu ya hazina," tatu, ahadi ya faida kamili inaongezwa kwa utii, lakini katika muktadha wa neema ambayo tayari imepokelewa na kuanza.

"Kwa hivyo, kipaumbele na ukamilifu wa neema ya Mungu vinarudiwa mara kwa mara. Kwa hivyo, sheria haipaswi kutazamwa kama dhahania, isiyo na utu ambayo inasimama juu ya vichwa vya wanaume na wanawake. Kwanza kabisa, ilikuwa Mungu mwenye

hisia kali alizungumza kutoka mbinguni ili watu wote waweze kusikia sauti yake (Kumbukumbu la Torati 4:32-34, "Je, kuna watu wengine waliosikia sauti ya Mungu ikisema kutoka motoni, kama ninyi mlivyosikia, na kuishi?"). Nia kuu ya kufanya sheria ilikuwa kuwa kama Bwana—katika utakatifu (Mambo ya Walawi 20:26) na matendo (Kumbukumbu la Torati 10:17-19; 14:1-2; 16:18-20). Agano linalenga kuanzisha uhusiano wa kibinafsi, si kanuni za mwenendo katika dhahania." Kwa hivyo nadhani ni muhimu tunapokuja kwenye sheria hii ya msingi kuelewa jinsi inavyofanya kazi na jinsi inavyofanya kazi katika muktadha wa agano. Sio njia bora ya wokovu na Israeli hawakusema kwa haraka au vibaya walipojibu, "Tutafanya yote Bwana aliyosema tufanye." Na hakuna tofauti kati ya Agano la Kale na Jipya, kati ya sheria na neema, kana kwamba neema haipo katika Agano la Kale na sheria haipo katika Agano Jipya.

Nilishangaa miaka michache iliyopita katika kozi hii kwamba baada ya kozi hiyo kulikuwa na mwanafunzi mzee aliyenijia na kusema hajawahi kutambua hapo awali kwamba kulikuwa na neema katika Agano la Kale. Hiyo ni kauli ya kushangaza sana lakini huyu hakuwa mtu ambaye hakisoma katika maandiko au katika ufahamu wa Biblia, lakini hiyo ndiyo ilikuwa gridi aliyoiweka kwenye Biblia, kwamba sheria ya Agano la Kale haikuwa na neema. Inaonekana kwangu kuhusu mjadala huu wote wa sheria/neema kwamba ni vigumu sana kusoma katika Agano la Kale na kutotambua kwamba kuna udhihirisho mkubwa wa neema ya Mungu hapo.

Acha nikupe nukuu moja zaidi hapa. Wale ambao mmesoma kozi ya Misingi ya Historia ya Biblia mmesoma baadhi ya *Theolojia ya Biblia ya Vos* kwenye ukurasa wa 22. Hili ni jambo zito lakini anazungumzia suala hapa kuhusu jinsi kauli fulani zinavyotolewa katika Agano Jipya kuhusu jinsi sheria inavyofanya kazi na kufanya kazi, chini ya ukurasa wa 22. Vos anasema, "Falsafa hii ya Mafarisayo ilidai kwamba sheria ilikusudiwa, kwa kanuni ya sifa, kuiwezesha Israeli kupata baraka ya ulimwengu ujao. Ni kweli, baadhi ya kauli za Pentateuki na za Agano la Kale kwa juu juu zinaonekana kupendelea msimamo wa Kiyahudi. Kwamba sheria haiwezi kutunzwa hakuna mahali popote palipotajwa kwa maneno mengi. Na si hili tu, kwamba utunzaji wa sheria utalipwa umetajwa mara moja na tena. Kudumisha kwa Israeli marupurupu ya agano

kunategemea utii. Imeahidiwa kwamba yeye atakayezifanya amri atapata uzima kupitia hizo. Kwa hivyo, waandishi hawajakosa waliotangaza kwamba, kutoka kwa mtazamo wa kihistoria, huruma zao ziliendana na Wayahudi, na sio na Paulo." Sheria ilikuwa njia bora ya wokovu.

Tafakari ya muda mfupi tu inahitajika ili kuthibitisha kwamba hili haliwezi kuthibitishwa, na kwamba kwa mtazamo mpana wa kihistoria Paulo alikuwa ameelewa kwa usahihi zaidi maana ya sheria kuliko wapinzani wake. Sheria ilitolewa baada ya ukombozi kutoka Misri kukamilika, na watu walikuwa tayari wameingia katika kufurahia baraka nyingi za agano. Hasa kuchukua kwao nchi ya ahadi hakungeweza kufanywa kutegemea utunzaji wa sheria hapo awali, kwani wakati wa safari yao jangwani maagizo yake mengi hayakuweza kuzingatiwa.

Ni wazi basi, kwamba utunzaji wa sheria haukufikiriwa katika hatua hiyo kama msingi mzuri wa urithi wa uzima. Mwisho unategemea neema pekee, si chini ya Paulo mwenyewe anaweka wokovu katika msingi huo. Lakini ingawa hivi ndivyo ilivyo, bado inaweza kupingwa, kwamba utunzaji wa sheria, kama si msingi wa kupokea, bado umefanywa msingi wa kuhifadhi haki zilizorithiwa." Angalia anachosema hapa. "Hapa, bila shaka, haiwezi kukataliwa kwamba kuna uhusiano halisi. Lakini Wayahudi walikosea kwa kuhitimisha kwamba uhusiano huo lazima uwe wa sifa kwamba, ikiwa Israeli inatunza zawadi za Yehova zinazothaminiwa kupitia utunzaji wa sheria yake, hii lazima iwe hivyo, kwa sababu kwa haki kali walikuwa wamezipata." Hapa ndipo Vos anapinga uhusiano huo. Anasema, "Uunganisho huo ni wa aina tofauti kabisa." Ndiyo, kuna uhusiano kati ya utii na baraka, lakini si uhusiano mzuri. Muunganisho huo ni wa aina tofauti. "Sio wa nyanja ya kisheria ya sifa, bali wa nyanja ya mfano ya ufaa wa kujieleza." Sasa anamaanisha nini kwa kusema hivyo? Anaeleza hilo katika aya inayofuata.

"Kama ilivyoelezwa hapo juu, makao ya Israeli huko Kanaani yaliwakilisha hali ya mbinguni na iliyokamilika ya watu wa Mungu. Chini ya hali hizi, wazo la kufuata kabisa sheria ya Mungu ya utakatifu wa kisheria lilipaswa kuzingatiwa. Ingawa hawakuweza

kuitunza sheria hii kwa maana ya kiroho ya Paulo, ingawa hawakuweza kuitunza nje na kiibada, sharti hilo halikuweza kupunguzwa. Wakati uasi kwa ujumla ulipotokea, hawakuweza kubaki katika Nchi ya Ahadi." Kwa nini? Hivi ndivyo anavyosema, "Walipojifanya kuwa wasiostahili kwa kuiwakilisha hali ya utakatifu, walijifanya kuwa wasiostahili kwa kuiwakilisha ile ya baraka, na *ilibidi* waende utumwani."

Kwa hivyo anasema, ndio, kuna uhusiano kati ya kubaki katika nchi kwa sababu ya utii na kufukuzwa kutoka katika nchi kwa sababu ya kutotii, lakini uhusiano huo wa baraka kwa utii hautegemei msingi wa sifa ya kustahili, lakini anaita nyanja ya mfano ya ufaa wa kujieleza. Ikiwa walijifanya kuwa hawastahili kwa kuiwakilisha hali hii ya utakatifu, kwa hivyo wanajifanya kuwa hawastahili kwa kuiwakilisha baraka. Sasa hiyo bila shaka ni mjadala mzito wa kitheolojia kuhusu suala hilo. Lakini ni swali halali la kuuliza: ni nini maana au ni nini asili ya uhusiano kati ya baraka kwa utii na laana kwa kutotii. Sasa nadhani unaweza kusema ikiwa hutii, unastahili adhabu. Lakini Israeli ilipotii, je, unaweza kusema kwamba baraka hiyo inastahili? Kile ambacho Vos anapendekeza ni kwamba huwezi. Chochote kipimo cha utii kilichopo, hakitakuwa kamilifu hata kidogo.

Nadhani wangemjia Musa kila wakati kulipokuwa na mgogoro. Walitaka suluhu na kuhusiana na kesi za aina hiyo tunaona kwamba Musa alitoa kanuni ambayo inapaswa kufuatwa. Nadhani wangetambua kwamba Musa alikuwa mpatanishi na kwamba alichosema kilikuwa na mamlaka ya kimungu na walimtegemea ili kutatua mgogoro. Nitarudi kwenye swali hilo katika uhusiano mwingine hivi karibuni, kwa hivyo labda tunaweza kuendelea zaidi na hilo tunapojadili suala hilo lingine.

d. Hofu ya Watu – Kutoka 20:18-21 Hebu tuendeleo na d, "Hofu ya watu," hiyo ni katika Kutoka 20:18-21. Hiyo ni baada ya kutolewa kwa Amri Kumi hizo. Watu walipoona ngurumo na umeme, waliposikia tarumbeta, waliona mlima ukitoa moshi, walitetemeka kwa hofu, wakakaa mbali, na kumwambia Musa, "Sema nasi wewe mwenyewe, tutasikiliza. Mungu asiseme nasi." Kwa hivyo walimwomba Musa apatanishe kati ya Mungu na wao wenyewe.

e. Kitabu cha Agano -- Kutoka 20:22-23:33 Hilo linatuleta kwenye e, “Kitabu cha Agano, Kutoka 20:22-23:33.” Ukiangalia nyenzo hiyo, Kutoka 20:22, unaona mara moja una kanuni kuhusu jinsi ya kutengeneza madhabahu na kile kinachoruhusiwa au kisichoruhusiwa. Kuanzia hatua hiyo hadi mwisho wa sura ya 23, una nyenzo za kisheria ambazo nadhani zinapaswa kutazamwa kama matumizi maalum ya sheria ya maadili kwa aina fulani za hali. Kwa maneno mengine, nyenzo za Kitabu cha Agano zinasimama katika kiwango tofauti cha umaalum au uthabiti kuliko sheria ya msingi. Unachopata katika nyenzo za kisheria za Kitabu cha Agano ni matumizi ya sheria ya msingi kwa aina maalum za hali.

1. Sheria ya Msingi na Kitabu cha Agano Nadhani hilo linaweza kuonyeshwa ukiangalia katika manukuu yako kwenye kurasa za 25-27. Sitaki kusoma haya yote lakini nataka kukupa mifano michache iliyochukuliwa kutoka kwa kitabu cha DR Hiller, *Covenant: The History of a Biblical Idea* . Kwa mfano, una amri katika sheria ya msingi, "Usiue." Unaona kwamba theluthi mbili ya njia iliyo chini ukurasa wa 25. Hiyo ni moja ya Amri Kumi. Unapofika kwenye Kitabu cha Agano unachopata ni matumizi ya kanuni hiyo kwa hali maalum. Kutoka 21:12-14 inasema, "Yeyote atakayempiga mtu kwa kumpiga akafa hakika atauawa. Lakini yeyote ambaye hakufanya kwa makusudi, kwa kuwa ni tendo la Mungu—nitawapa mahali ambapo mnaweza kukimbilia. Lakini mtu akipanga njama dhidi ya jirani yake kwa nia mbaya ili amuue, mtamchukua ili auawe, hata kutoka madhabahuni mwangu."

Na kisha Kutoka 21:18-25 ni aina nyingine ya hali. Ukienda kwenye ukurasa unaofuata, Kutoka 21:28-32 inasema, “Ng’ombe akimpiga mtu kwa pembe mwanamume au mwanamke hadi afe, ng’ombe huyo atapigwa mawe, na nyama yake isiliwe” na kadhalika. Unaelewa kanuni hiyo ya jumla, usiue basi unaipata ikitumika kwa aina maalum za hali katika nyenzo za Kitabu cha Agano.

Soma zaidi kidogo kwenye ukurasa wa 26, “Usizini,” amri nyingine kati ya Amri Kumi. Hilo linakuwa bayana zaidi katika Kutoka 22:15-16, “Mtu akimshawishi bikira

ambaye hajaposwa, na kulala naye, atamfanya awe mke wake.” Juu ya ukurasa wa 27, “Usiibe.” Unapata mifano michache ya aina hiyo ya hali maalum. Kwa hivyo Kitabu cha Agano kinasimama katika kiwango tofauti cha umaalum au uthabiti kuliko zile za sheria ya msingi. Na ndiyo maana naita sheria ya maadili ya Amri Kumi sheria ya msingi.

2. Sheria ya Kesi Maudhui ya Kitabu cha Agano yana kanuni za Israeli kufuata katika mambo kama vile ibada, haki za watumwa wa Kiebrania, haki za mali, na majukumu ya kijamii ya aina mbalimbali. Nyingi kati ya hizo zimeundwa katika kile kinachoitwa muundo wa “sheria ya kesi”. Muundo wa sheria ya kesi ni, “IKIWA hivi na hivi vitatokea, BASI hivi ndivyo unavyoshughulikia hali hiyo.” Na sheria za kesi zinatokana na historia ndefu ya mila za kisheria za desturi za kitamaduni ambazo zimejijenga kwa muda mrefu zinazoshughulikia aina fulani za hali na jinsi ya kuzishughulikia. Aina mbalimbali za sheria zilikuwa ibada, haki za watumwa wa Kiebrania, na haki za mali. Nitakupa marejeleo kadhaa: ibada katika 20:22-26; haki za watumwa wa Kiebrania katika 21:1-11; haki za mali katika 22:1-15; na aina nyingine mbalimbali za uwajibikaji wa kijamii katika 22:16-31.

3. Kanuni za Sheria za Mashariki ya Karibu za Kale Sasa, hapa una kanuni ya sheria ambayo wengi huiita "Kanuni ya Agano" na jambo la kuvutia ni kwamba kulikuwa na kanuni kadhaa za sheria za nje ya Biblia katika Mashariki ya Karibu ya kale ambazo zilitangulia nyenzo za Musa zinazopatikana katika Kitabu cha Agano. Nataka kukupa mifano mitano ya hilo. Ya kwanza ni ile inayoitwa **kanuni ya sheria ya Ur-Nammu** , ambayo ilikuwa kanuni ya sheria ya Sumeria. Inanzia yapata mwaka 2000 KK. Ilitoka katika nasaba ya tatu ya Uru kusini mwa Mesopotamia. Eneo hilo la Uru huko Sumeria lilichimbuliwa na Chuo Kikuu cha Pennsylvania. Hiyo ni karibu wakati uleule wa Ibrahimu, kwa hivyo hii ni kanuni ya sheria kimsingi kutoka wakati wa Ibrahimu. Pili, tuna sheria za **Eshunna** , karne moja baadaye kutoka mji wa Elamu ulio karibu na Baghdad ya leo. Waelamu waliwafukuza Wasumeri kutoka Uru, kwa hivyo walikuwa na ufalme wao wenyewe na kanuni ya sheria inayotoka kwao ambayo ina tarehe ya karibu

1990 KK. Tatu, kuna **kanuni ya sheria ya Lipit-Ishtar** kutoka karibu 1870 KK. Pia ni Wasumeri kutoka kusini mwa Mesopotamia. Nne, **Kanuni ya Hammurabi**, kutoka Babeli yapata 1700 KK. Hatimaye, kuna **sheria za Wahiti za karibu 1500 KK. Kwa hivyo kuna angalau kanuni tano za sheria ambazo zimehifadhiwa na kutafsiriwa ambazo zimetangulia kanuni ya Sheria ya Musa. Hizi zote zinapatikana katika Maandishi ya Kale ya Mashariki ya Karibu ya Pritchard au katika Mukadha wa Maandiko ya Hallo.**

4. Ulinganisho wa Kanuni za Sheria za Mashariki ya Karibu ya Kale na Kitabu cha Agano

Inavutia kulinganisha sheria unazopata katika Kitabu cha Agano katika Kutoka na baadhi ya sheria unazopata katika kanuni za sheria zisizo za kibiblia. Unapofanya hivyo, unagundua kwamba katika sehemu fulani kuna kufanana kwa ajabu kati ya sheria za Kitabu cha Agano na sheria za baadhi ya kanuni hizi za sheria za Mashariki ya Karibu ya Kale. Labda sheria iliyo wazi zaidi katika Kitabu cha Agano inayofanana na sheria kutoka kwa mojawapo ya kanuni hizi zisizo za kibiblia ni Kutoka 21:28-32, kuhusu kuchoma ng'ombe kwa pembe. Inasema: "Ikiwa ng'ombe dume atamshambulia mwanamume au mwanamke, ng'ombe dume lazima auawe kwa mawe, nyama yake haitaliwa, lakini mmiliki wa ng'ombe dume hatawajibika. Hata hivyo, ikiwa ng'ombe dume alikuwa na tabia hiyo, na mmiliki alionywa lakini hakuweka kizuizini na akaua mwanamume au mwanamke, ng'ombe dume lazima auawe kwa mawe, na mmiliki pia atauawa. Hata hivyo, ikiwa malipo yanahitajika, anaweza kukomboa maisha yake na kulipa. Ikiwa ng'ombe dume atamwua mtumwa wa kiume au wa kike, mmiliki lazima amlipe mmiliki wa mtumwa shekeli 30 za fedha na ng'ombe dume lazima auawe kwa mawe." Lakini kisha mstari wa 35, "Ikiwa ng'ombe dume wa mtu atamjeruhi ng'ombe dume wa mwingine, naye akafa, watamuza aliye hai na kugawanya pesa na mnyama aliyekufa sawasawa." Hili ni jambo ambalo halitusumbui sana, lakini labda lilikuwa jambo la kawaida katika kilimo. Lakini ukilinganisha mstari wa 35 na sheria ya 53 ya kanuni ya Eshunna kwenye slaidi ya 19, angalia inasema nini, "Ikiwa ng'ombe mmoja atampiga ng'ombe mwingine kwa pembe na kusababisha kifo chake, wamiliki wote

wawili wagawanye bei ya ng'ombe aliye hai na thamani ya ng'ombe aliyekufa." Kwa hivyo hizi kimsingi ni sawa. Unaweza kupata sheria zingine ambapo katika moja au nyingine ya kanuni hizi za sheria unapata sheria inayofanana kabisa na muundo katika kanuni ya Musa. Kwa hivyo swali linatokea unapotambua au kuona kwamba wakati ambapo nyenzo hii ilitolewa na Musa kwa Israeli kwenye Mlima Sinai, kwamba muundo wa sheria hauwezi kutengwa kabisa na sheria iliyopo ya wakati huo kuhusu jinsi sheria ilivyoundwa. Lakini Kitabu cha Agano kinaonekana kuendana na utamaduni wa kisheria wa wakati huo.

5. Asili ya Sheria za Kitabu cha Agano ni Nini? Inazua swali la kuvutia, na swali ni: tunapaswaje kuelewa au kuhusisha asili ya nyenzo za kisheria za Kitabu cha Agano? Je, tuseme kwamba nyenzo zote za kisheria katika Kitabu cha Agano ni mpya kabisa—mifumo ya kisheria ambayo hapo awali haikujulikana? Je, sheria na kanuni zote za kisheria zilizomo katika sheria za Kitabu cha Agano ni kitu ambacho hakikujulikana kabisa kabla ya wakati wa Musa, kabla ya kuwapa watu wa Israeli nyenzo hii baada ya kushuka kutoka mlimani? Kwa maneno mengine, ikiwa tutasema kwamba tabia ya sheria hizi ni sheria zilizoidhinishwa na Mungu zilizotolewa na Mungu kupitia Musa kwa Israeli, je, tunapaswa kudhani kwamba umbo lake halina uhusiano wowote na utamaduni wa kisheria wa wakati wao? Nadhani unaposoma Kitabu cha Agano inakuwa dhahiri haraka kwamba sheria nyingi ziko katika kile kinachoitwa umbo hili la "sheria ya kesi": IKIWA hivi na vile BASI hivi ndivyo unavyofanya kuhusu hilo. Aina hiyo ya muundo wa sheria ya kesi inaonekana kuwa ni uandishi wa matamko ya awali ya mahakama kuhusu aina fulani za matatizo ya kisheria. Ni kawaida katika kanuni hizi zote za sheria za kale.

Sasa tukiwa na hilo akilini, unaposoma katika Kutoka 21:1, “Hizi ndizo sheria utakazoweka mbele yao,” tunaelewaje kauli hiyo? Je, maana yake ni nini? Sidhani kama msisitizo ni mkubwa sana kwamba Mungu alimwagiza Musa sheria hizi au kuzimpa mbali na mapokeo ya kisheria yaliyokuwepo. Badala yake, Mungu alitumia na kujumuisha maarifa ambayo Musa alikuwa nayo kuhusu mapokeo ya kisheria ya wakati

wake katika uundaji wa sheria zilizokuwa na idhini ya kimungu kama mapenzi ya Mungu kwa watu wake.

6. Musa kama Mtoa Sheria Ndiyo maana hapo awali nilikuelekeza kwenye kauli hiyo katika sura ya 18, ushauri wa Yethro katika mstari wa 15 ambapo inasema, “Kwa sababu watu huja kwangu kutafuta mapenzi ya Mungu, kila wanapokuwa na ugomvi mimi huamua kati ya pande hizo mbili na kuwajulisha amri na sheria za Mungu.” Musa alikuwa amezungumza hapo awali kwa mamlaka ya kimungu katika sura ya 18 na alikuwa amewapa watu amri za Mungu na sheria zake. Sidhani kama kuna sababu yoyote ya kuhitimisha kwamba katika njia ya msukumo wa kimungu iliyohusika katika mchakato huo, isingejumuisha maarifa na mafunzo ya kisheria ambayo Musa alipokea kutoka kukulia Misri katika nyumba ya Farao na elimu aliyopokea. Huenda angesoma kanuni hizi za sheria za kale. Angekuwa anafahamu desturi za kisheria za wakati huo. Mungu huzichukua katika uundaji wa sheria hizi ambazo kisha huwapa watu wake kupitia Musa.

Sasa, naona muda wangu umekwisha. Nataka kuendelea zaidi na hili kwa sababu lazima uweke sifa fulani hapo. Sidhani kama hitimisho la mwisho angalau ni kwamba nyenzo hii ya kibiblia imekopwa kutoka kwa kanuni za sheria zisizo za kibiblia, kwa sababu kuna tofauti nyingi. Lakini kuna miunganisho. Haupaswi kutenganisha uundaji wa sheria hizi na muktadha wa kihistoria na kitamaduni. Kuna mifano mingi ya hilo katika Agano la Kale.

Imenukuliwa na Olivia M. Gray
Imehaririwa vibaya na Ted Hildebrandt
Hariri ya mwisho na Katie Ells
Imesimuliwa tena na Ted Hildebrandt